

Огієнко А.В.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ РЕГІОНУ

Постановка проблеми. Формування ринкових відносин в аграрному секторі національної економіки та формування конкурентоспроможності аграрних підприємств не можливе без здійснення відповідних економічних реформ та включення України у світові інтеграційні процеси. Особлива роль при вирішенні цих проблем належить зовнішньоекономічній діяльності та вдосконаленню механізмів її регулювання. Тому перед суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності постають проблеми аналізу динаміки, кон'юнктури міжнародних і внутрішніх ринків і на цій основі – розробки механізмів адаптації, які б сприяли достатній гнучкості в поведінці суб'єктів господарювання та оперативності у прийнятті ними відповідних рішень. Саме тому питання оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств аграрного сектору, визначення географічної структури експорту та імпорту певних видів продукції є досить актуальними.

Стан вивчення проблеми. Дослідження проблем зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів національної економіки, шляхів та методів їх вирішення та їх ролі у формуванні конкурентоздатності аграрних підприємств знайшли відповідне відображення в наукових працях учених-економістів – М. Туган-Барановського, П.Т. Саблука, В.Г. Андрійчука, М.Й. Маліка, В.В. Юрчишина, Т.Ю. Богомолі, В.І. Бойка, В.П. Галушки, В.І. Губенка, О.Д. Гудзинського, О.М. Жеглова, А.М. Кандиби, Лукінова, Ю.П. Макогона, О.М. Онищенко, Б.Й. Пасхавера, А.П. Румянцева, Ю.І. Скірка, О.В. Шубравської, А.С. Юзефовича та інших вчених.

Завдання і методика досліджень. Мета досліджень полягає у оцінці ефективності та визначенні особливостей зовнішньоекономічної діяльності в підприємствах аграрного сектору. Теоретичною та методологічною основою дослідження є діалектичний метод пізнання і системний підхід до вивчення економічних процесів; монографічний; законодавчі, нормативно-правові акти.

Результати досліджень. Розглянемо географічну структуру експорту сільськогосподарських товарів в Миколаївській області (табл. 1).

Таблиця 1. Географічна структура експорту сільськогосподарських товарів Миколаївської області, %

Країни світу	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Країни СНД	47,38	51,10	42,16
Європа	24,58	19,51	23,32
Азія	21,75	23,17	32,22
Африка	5,36	5,22	1,99
Америка	0,93	1,00	0,31
Інші країни світу	52,62	48,90	57,84
Всього	100,0	100,0	100,0

Розглянувши таблицю 1, ми можемо відмітити, що помітно розширилася географія зовнішньої торгівлі товарами. У 2008 році підприємства області співпрацювали з партнерами зі 123 країн світу, що на 11 країн більше, ніж у 2007 році. З країнами СНД спостерігалось зростання експортної торгівлі. Експорт до них зріс на 23,2% і становив 695,6 млн.дол. США (42,2% загального експорту області). До країн далекого зарубіжжя експортовано товарів на 954,2 млн.дол.США, що у 1,8 раза більше, ніж у 2007 році. У загальних обсягах області на країни далекого зарубіжжя припало 57,8% експорту товарів.

За підсумками 2008 року провідними країнами-експортерами товарів стали Російська Федерація, Саудівська Аравія, Туреччина, Іспанія, Йорданія та Греція. На 23 країни ЄС припало 22,2% (366 млн.дол.США) експорту, при цьому експорт до країн ЄС зріс у 1,5 раза.

Продукція тваринництва займає незначну частку в експортних поставках сільгосппродукції. У 2008 р. на неї припало 0,3% проти 1,3% у попередньому році, а обсяг поставок склав 2,2 млн.дол.США проти 2,3 млн.дол.США у 2007р.

Географія експортних поставок зернових культур розширилася з 13 країн світу у 2007 р. до 35 у 2008 р. Традиційно поставки орієнтовані на країни далекого зарубіжжя. Зокрема до країн Азії та Європи вивезено зернових на 366,8 млн.дол.США та 163,6 млн.дол.США (або 65,8% та 29,3% відповідно), в країни Африки – на 26,2 млн.дол.США (4,7%). На відміну від попереднього року, відновились поставки до країн СНД в обсязі 0,9 млн.дол.США (0,2%). Найбільшими споживачами зернової продукції стали Саудівська Аравія (20,4% річного експорту зернових), Йорданія (16,3%), Іспанія (15%), Греція (7,7%), Туреччина (6,1%), Бангладеш (4,4%) та Ісламська Республіка Іран (4%).

Необхідно вказати, що порівняно вузький набір застосованих нами для оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності аграрного сектору Миколаївської області обумовлений відсутністю інформації для їх визначення у статистичній звітності. Тому для визначення ефективності зовнішньоекономічної діяльності пропонуємо розглянути на основі діяльності ТОВ “Владам-Юг” Жовтневого району.

Розглянемо ефективність імпортних операцій у 2008 році на досліджуваному підприємстві ТОВ “Владам-Юг” у таблиці 2. Розглянувши ефективність імпортних операцій у 2008 році можна відмітити, що попитом серед насіння користується: капуста – 22,4%, перець – 25,9% та тиква – 31,7%, менш рентабельним

є морква – 3,7%. ТОВ “Владам-Юг” у 2008 році стало менш ефективно здійснювати імпорту діяльність.

Не дивлячись на переваги, пов’язані із закупівлею продукції на зовнішньому ринку, існують деякі труднощі. Серед проблем організації імпорту діяльності у ТОВ “Владам-Юг”, які характерні підприємству, що досліджується, були виділені наступні:

- недостатня оперативність даних про фінансово-господарчу діяльність підприємства. Відсутність оперативної та правдивої інформації щодо взаєморозрахунків із зовнішніми постачальниками й споживачами;
- формальні проблеми на митниці, що призводить до збільшення терміну проходження вантажу через митний контроль. Непрозорість процесів обміну інформацією, відсутність централізованого контролю в режимі реального часу;
- великий обсяг “ручної” праці при передачі даних, необхідність синхронної взаємодії учасників, що неминуче призводить до помилок та затримок у логістичних ланцюгах;
- вибір надійного іноземного партнера на яке підприємство могло розраховувати.

Таблиця 2. Ефективність імпорту операцій у 2008 році на підприємстві ТОВ “Владам-Юг” Жовтневого району

Вид продукції	Імпортуна ціна (закупка),євро	Ціна реалізації продукції,євро	Прибуток, євро.	Рівень рентабельності,%
Капуста Браво F1	2399636,34	3092470,94	692834,94	22,40
Редис Фламінго F1	140416,59	171205,97	30789,38	18,0
Тиква Багіра F1	17571,68	25721,92	8150,24	31,69
Морква Шантане F1	720880,83	748693,29	27812,46	3,7
Баклажан Фабіна F1	80419,96	100326,96	19907	19,8

Але не дивлячись на всі проблеми, підприємство налагодило зовнішньоекономічні зв’язки з країнами Європи та США. Розглянемо географічну структуру імпорту продукції у ТОВ “Владам-Юг” (табл. 3). Згідно з даними таблиці 3 найбільшим експортером в практиці зовнішньоекономічної діяльності підприємства є Франція. Продукція ж розподіляється нерівномірно залежно від потреби партнера в тому чи іншому товарі. Так найбільше продукції надходить від Франції, найменше від США.

Таблиця 3. Географічна структура імпорту продукції у ТОВ “Владам-Юг” Жовтневого району

Країни	2006 р.		2007 р.		2008 р.		Відхилення 2008 р. до 2006 р.	
	Ціна, тис. грн..	Пито-ма вага, %	Ціна, тис. грн.	Пито-ма вага, %	Ціна, тис. грн.	Пито-ма вага, %	+/-	в.п
Франція	552779,4	94,9	4349474,6	100	11937224,3	99,9	11384444,9	5
Німеччина	30000,00	5,1	–	–	–	–	–	–
США	–	–	–	–	1190,00	0,1	–	–
Всього	582779,4	100	4349474,6	100	11938414	100	11355634,6	–

Можна сказати, що ТОВ “Владам-Юг” Жовтневого району на протязі 5 років здійснює ефективну зовнішньоекономічну діяльність з французькою фірмою “Clause”. Все насіння яке імпортується відповідає найкращим характеристикам: найбільша стійкість до хвороб та шкідників, пристосованість до даних кліматичних умов, висока енергія проростання та врожайність, великий відсоток схожості насіння (гарантія схожості 90–95 %). Ефективність зовнішньоекономічної діяльності залежить в першу чергу від прибутку здійснення імпорту операцій. Прибуток від імпорту в 2008 році в порівнянні з 2006 роком збільшився в 2510695,9 грн. В цілому здійснення імпорту операцій ТОВ “Владам-Юг” є ефективним і прибутковим.

Висновок. Отже, визначення економічної ефективності ставить за мету на підставі порівняння можливих варіантів співробітництва із закордонними партнерами сприяти удосконаленню структури експорту, оптимізації зовнішньоекономічної діяльності і забезпеченню на цій підставі високоприбуткової роботи підприємства. Ефективність є функцією правильної кон’юнктурно-цінової політики підприємства у зовнішньоекономічній діяльності.

Пріоритетним напрямом зовнішньої торгівлі області в аграрному секторі має стати подальше поглиблення торговельних відносин з країнами ЄС, де визначальним завданням є нарощування обсягів реалізації готових виробів. А саме: зерна, насіння сояшнику, молокопродуктів, меду, цукру. Для забезпечення останнього, на нашу думку, необхідно:

- сприяти залученню іноземних інвесторів;
- сприяти технічному і технологічному переоснащенню потужностей для виробництва експортної продукції;
- закріпитись на традиційних та освоєння нових ринків збуту;
- активізувати міжрегіональне співробітництво;
- впровадити в практику найбільш ефективні форми співпраці із зарубіжними країнами .

Джерела та література

1. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навч. посіб. / Дідківський М.І. – К.: Знання, 2006. – 580 с.
2. Ключник А.В. Зовнішньоекономічна діяльність АПК потребує активізації та підвищення ефективності / Ключник А.В. // Вісник аграрної науки Причорномор’я. – Миколаїв: МДАУ, 2005. – Вип.1.